

Granskning av kommunens arbete mot klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald

Eksjö kommun

Innehåll

1.	Sammanfattning.....	3
2.	Inledning.....	5
2.1.	Bakgrund.....	5
2.2.	Syfte och revisionsfrågor.....	6
2.3.	Genomförande och avgränsning.....	6
2.4.	Revisionskriterier.....	6
3.	Styrning.....	7
3.1.	Koncernövergripande styrdokument.....	7
3.2.	Styrdokument för Eksjöbostäder AB och Eksjö Kommunfastigheter.....	11
3.3.	Styrdokument för Eksjö Energi AB.....	12
3.4.	Bedömning.....	13
4.	Organisation.....	14
4.1.	Roll- och ansvarsfördelning.....	15
4.2.	Bedömning.....	17
5.	Uppföljning och intern kontroll.....	18
5.1.	Kompetens.....	18
5.2.	Åtgärder.....	19
5.3.	Uppföljning.....	20
5.4.	Bedömning.....	24
6.	Slutsats.....	25
7.	Källförteckning.....	27
8.	Revisionskriterium.....	29
8.1.	Kommunallagen (2017:725).....	29
8.2.	Regeringsformen (1 kap. 2§).....	29
8.3.	Miljöbalken (1998:808).....	29
8.4.	Sveriges miljömål.....	29
8.5.	Agenda 2030.....	30
8.6.	Kommunprogram och kommunens vision.....	30

8.7. Miljöpolicy Eksjö kommun..... 31

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Eksjö kommun genomfört en granskning av Eksjö kommuns arbete mot klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald. Granskningens syfte har varit att bedöma huruvida kommunstyrelsen säkerställt en tillräcklig och ändamålsenlig styrning, uppföljning och intern kontroll av det systematiska miljöarbetet i kommunen. Den sammanfattande bedömningen är att kommunstyrelsen inte säkerställt en tillräcklig och ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av det systematiska miljöarbetet i kommunen. Bedömningen baseras på identifierade behov av förbättrad struktur, tydligare roller och ansvar, samt bättre riskhantering och stödverktyg för att stärka kommunens miljöarbete och hållbarhetsstrategi.

Vi bedömer att det saknas en enhetlig styrning av kommunens arbete med miljömässig hållbarhet. Det finns en miljöhandlingsplan som har en tydlig koppling till kommunens vision och fullmäktiges uppsatta mål för miljöarbetet. Däremot bedömer vi att det saknas en röd tråd i styrningen mot målen i Agenda 2030 från kommunprogrammet, kommunens miljöhandlingsplan, nämndernas verksamhetsplaner och bolagens affärsplaner. Vi bedömer därtill att kopplingen mellan de globala målen och kommunprogrammets respektive effektmål kan klargöras genom att tydligare motivera på vilket sätt respektive Agenda 2030-mål berörs. Vidare finns ett antal styrdokument och riktlinjer för miljöarbetet inom kommunen, varav flertalet är beslutade av kommunfullmäktige. Majoriteten av dessa styrdokument har inte uppdaterats under mandatperioden. Vi bedömer det som en brist att styrdokumentet, med undantag för riktlinje för kemikaliesmart kommun, saknar tydlig koppling till fullmäktiges mål och Agenda 2030.

Vi bedömer att organisationen för miljöarbetet inte är tydligt definierad. Enligt fastställda reglementen ligger ansvaret för det strategiska miljöarbetet inom samhällsbyggnadsnämndens verksamhetsområde. Av granskningen framgår dock att en stor del av det faktiska ansvaret ligger hos kansliavdelningen.

Vi ser positivt på att det genomförs utbildningar inom miljöområdet och uppmuntrar till fortsatta utbildningssatsningar i kommunkoncernen. Det bedöms också positivt att kommunen samverkar med andra aktörer inom frågor avseende miljö och hållbarhet.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser inte fullt ut har identifierat och tagit ställning till miljörelaterade risker. Bedömningen grundar sig i att det i riskanalyser och internkontrollplaner inte framkommer några identifierade risker eller ställningstaganden kopplat till hållbarhet och biologisk mångfald. Vidare saknas en tydlig prioritering av mål och hållbarhetsperspektiv för att hantera målkonflikter.

Slutligen bedömer vi att införande av ett hållbarhetsbokslut är positivt och främjar ändamålsenlig uppföljning av åtgärder och måluppfyllelse. Vi bedömer det av vikt att informationen i hållbarhetsbokslutet används i kommande riskanalyser och som beslutsunderlag.

Granskningen besvarar två revisionsfrågor. I tabellen framgår huruvida frågorna bedöms vara helt, delvis eller ej uppfyllda.

Helt uppfyllt		GRÖNT
Delvis uppfyllt		GULT
Ej uppfyllt		RÖTT

Revisionsfråga	Svar
Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig styrning för kommunkoncernens arbete rörande miljömässig hållbarhet?	
Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig uppföljning och intern kontroll av kommunens arbete rörande miljömässig hållbarhet?	

Utifrån granskningen rekommenderas kommunstyrelsen att:

- ▶ Stärka sin styrning för en tydlig riktning och prioritering i linje med den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Identifiera och analysera risker och möjligheter för att säkerställa att kommunen uppnår den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Säkerställa att resultatet av hållbarhetsbokslutet tas tillvara och utgör grund för beslut om åtgärder vid identifierade utvecklingsområden.
- ▶ Tydliggöra roller och ansvar inom kommunkoncernen.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Sveriges riksdag har beslutat att det övergripande målet för den nationella miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Kommuners hållbarhetsarbete är en viktig pusselbit för att vi ska nå uppsatta mål och åtaganden utifrån Sveriges miljömål och de Globala målen i Agenda 2030. OECD har konstaterat att även om målen i Agenda 2030 är satta på global nivå är över 60 procent¹ av målen beroende av ett aktivt genomförande på lokal och regional nivå. Agenda 2030 består av 17 mål som grupperats utifrån social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. De mål som berör den miljömässiga dimensionen av hållbarhet är mål 6 Rent vatten och sanitet, mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, mål 14 Hav och marina resurser samt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Sedan 2002 anger därtill regeringsformen (1 kap. 2 §) att det allmänna, därmed alla kommuner, ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Den senaste årliga uppföljningen av Sveriges miljömål visar att vi har långt kvar till att nå de flesta av miljömålen. Uppföljningen var tydlig med att vi i Sverige behöver prioritera klimatet och den biologiska mångfalden i miljöpolitiken under de kommande åren.

Eksjö kommuns vision "Alla är vi Eksjö kommun" pekar ut tre fokusområden vilka ska vara styrande och vägledande för kommunkoncernens utveckling. I visionen uttrycks bland annat "vi ska alla ta miljöansvar och effektivt hushålla med naturens resurser för att bidra till ett gott klimat och en god livskvalitet för framtiden". Kommunfullmäktige i Eksjö kommun antog 2021 en miljöpolicy där arbetet mot klimatförändringar samt förlust av biologisk mångfald prioriteras. Policyn har koppling till Agenda 2030 och de globala målen, de nationella miljömålen samt de regionala åtgärdsprogrammen framtagna av länsstyrelsen Jönköping. Syftet med policyn är att ange riktning för kommunens miljöarbete, inklusive energi- och klimatarbete. Miljöpolicy lyfter fyra av de globala målen som bedöms vara mest aktuella för kommunen i relation till effekt och möjlighet att påverka. Under 2023 har Eksjö kommun antagit ett nytt kommunprogram för 2024–2027 i vilket målen i miljöpolicy har integrerats.

Miljörelaterade faktorer spelar en allt större och mer väsentlig roll inom den kommunala sektors olika verksamhetsområden. Med utgångspunkt från kommunens miljöpolicy har revisorerna identifierat kommunens miljöarbete som ett angeläget område att granska.

---

¹ [Achieving the SDGs in cities and regions - OECD](#)

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte har varit att bedöma huruvida kommunstyrelsen säkerställt en tillräcklig och ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av det systematiska miljöarbetet i kommunen.

I granskningen har följande revisionsfrågor besvarats:

- Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig styrning för kommunkoncernens arbete rörande miljömässig hållbarhet?
  - o Finns en tydlig och ändamålsenlig roll- och ansvarsfördelning för kommunens klimat- och miljöarbete?
  - o Hur använder kommunstyrelsen Agenda 2030 i klimat- och miljöarbetet?
  - o Vilka riktlinjer och rutiner finns för arbetet?
- Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig uppföljning och intern kontroll av kommunens arbete rörande miljömässig hållbarhet?
  - o Hur säkerställs att kommunens miljömål är integrerade, och efterlevs, inom kommunens olika verksamheter?
  - o Vilka åtgärder har vidtagits utifrån kommunfullmäktiges fastställda miljömål?

2.3. Genomförande och avgränsning

Granskningen omfattar kommunstyrelsens övergripande ansvar för miljöarbetet. Därtill omfattas samhällsbyggnadsnämnden, Eksjö Energi, Eksjöbostäder och Eksjö kommunfastigheter. Granskningen har skett genom intervjuer med nyckelpersoner från kommunen och bolagen samt dokumentstudier.

2.4. Revisionskriterier

Granskningens bedömningar utgår från följande revisionskriterier. För att läsa mer om revisionskriterierna, se avsnitt 7.

- Kommunallagen (2017:725)
- Regeringsformen (1 kap. 2§)
- Miljöbalken (1998:808)
- Sveriges miljömål
- Agenda 2030
- Miljöpolicy för Eksjö kommun (2021-09-23)
- Eksjö kommuns övriga beslut, styrdokument och policys som berör området
- Regionala åtgärdsprogram framtagna av länsstyrelsen Jönköping

3. Styrning

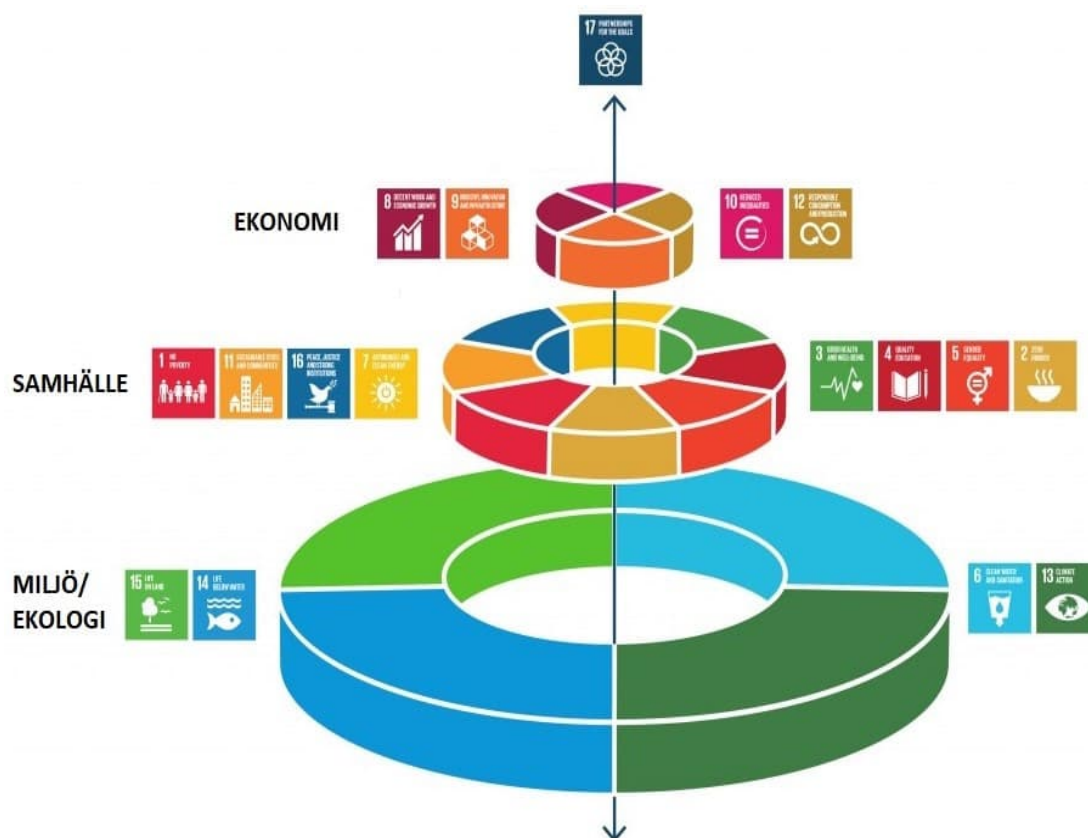
3.1. Koncernövergripande styrdokument

Visionen pekar ut tre fokusområden

Eksjö kommuns vision antogs av kommunfullmäktige i mars 2018. Visionen pekar ut tre fokusområden: den hållbara kommunen, den nära kommunen och den aktiva kommunen. Fokusområdet den hållbara kommunen delas upp utifrån de tre dimensionerna av hållbarhet; social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Här anges att kommunen ska ta miljöansvar och effektivt hushålla med naturens resurser för att bidra till ett gott klimat och en god livskvalitet för framtiden.

I bild 1 nedan illustreras hur Agenda 2030 och de globala målen delas upp utifrån de tre dimensionerna av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig.

Bild 1. Agenda 2030 och dess tre dimensioner

Källa: Lantmäteriet.se

Kommunprogrammet bryter ner visionens fokusområden till effektmål

Utöver visionen fastställde kommunfullmäktige i januari 2024 ett kommunprogram för åren 2024–2027. I kommunprogrammet har de tre fokusområdena från visionen brutits ner till fyra effektmål som ska uppnås under mandatperioden:

- Eksjö kommuns invånare upplever att de mår bra och känner sig nöjda med sin livssituation.
- Eksjö kommun upplevs vara en attraktiv kommun att besöka, leva och verka i.
- Eksjö kommuns invånare upplever att det finns möjlighet att vara delaktiga och påverka kommunens utveckling.
- Eksjö kommun ska ha en robust och hållbar infrastruktur samt ett varierat utbud av boendeformer i olika delar av kommunen.

Dessa effektmål bryts därefter ner i verksamhets- och affärsplaner. För respektive effektmål anges i kommunprogrammet vilka globala mål i Agenda 2030 som berörs. Denna koppling är inte alltid helt tydlig då det inte motiveras hur respektive Agenda 2030-mål berörs.

Enligt kommunprogrammet följs effektmålen upp årligen av kommunstyrelsen. Vi noterar att en koppling görs till samtliga av de globala målen förutom mål 14 som avser hav och marina resurser.

I kommunprogrammet beskrivs bland annat hur minskad klimatpåverkan ska åstadkommas genom att ställa om transporter, energi och konsumtion. Ökad biologisk mångfald ska åstadkommas genom att stärka grönstrukturer och ekosystemtjänster, värna om vattnet och verka för en giftfri miljö. Bland kommunprogrammets effektmål återfinns två indikatorer med koppling till klimatpåverkan respektive biologisk mångfald:

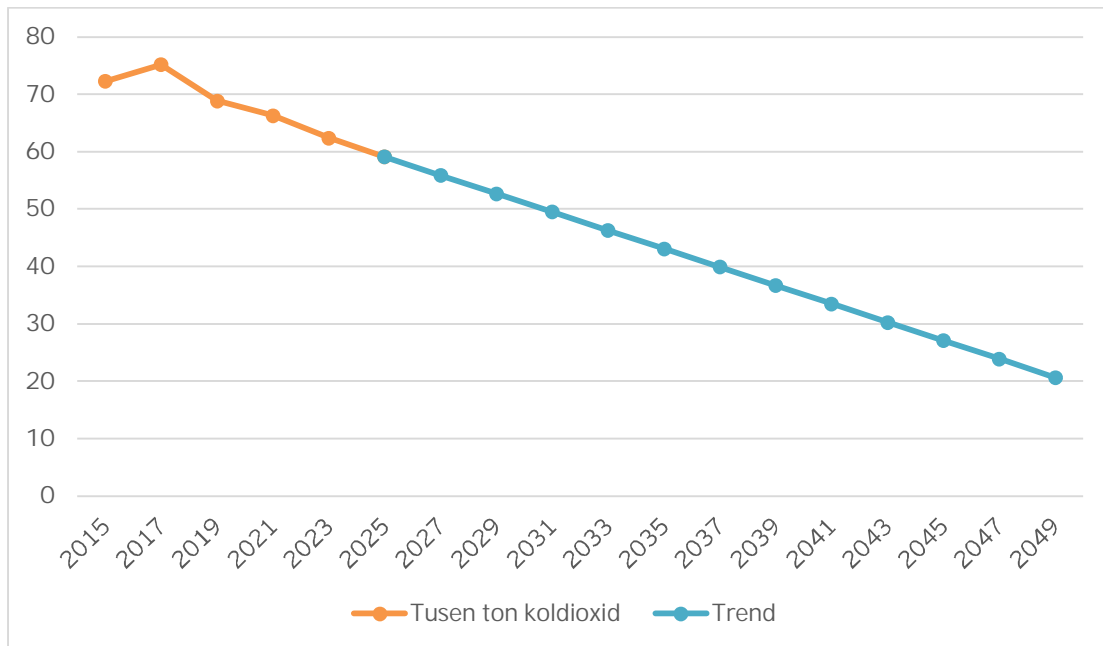
- Indikator klimatpåverkan: kommunen ska varje år öka minskningen av sina territoriella utsläpp jämfört med föregående år. Mäts årligen med en eftersläpning av data på två år.
- Indikator biologisk mångfald: antal kvadratmeter av kommunens grönytor som ska efterlikna skötseln av slätteräng ska öka årligen. Mäts årligen av samhällsbyggnadssektorn.

Kopplat till indikator klimatpåverkan illustrerar bild 2 nedan Eksjö kommuns territoriella utsläpp för åren 2015–2024, samt trenden för kommande år till och med 2049. Trendlinjen är baserad på den genomsnittliga årliga utsläppsförändringen i kommunen sedan 2015. På Klimatkollens hemsida² rankas Eksjö kommun på plats 220 av 290 kommuner avseende den årliga utsläppsförändringen.

---

² Klimatkollen är en plattform som tillgängliggör klimatdata och bygger stöd för minskande utsläpp i linje med Parisavtalet.

Bild 2. Eksjö kommuns territoriella utsläpp, 2015–2024 och framtida trend till och med 2049.

Källa: Klimatkollen.se

Avseende indikator biologisk mångfald framgår av Kolada³ att antalet hektar slåtteräng i Eksjö kommun minskat från sju till fyra mellan åren 2017 och 2022.

Vid intervju framkom att det finns fler kritiska frågor som det skulle behöva tas ett större grepp kring, exempelvis ökat skydd av arealer eller utökning av naturreservat.

Miljöpolicy anger inriktning för kommunens miljöarbete

Fullmäktige i Eksjö kommun antog i september 2021 en miljöpolicy. Till policyn kopplas en övergripande miljöhandlingsplan med åtgärder som kommunens förvaltning och bolag ska genomföra för att uppnå målen. Åtgärderna i miljöhandlingsplanen tas fram utifrån länsstyrelsens åtgärdsprogram. Enligt policyn ska miljöhandlingsplanens genomförandegrad återrapporteras årligen till kommunfullmäktige. Vid intervju framgår att miljöpolicyens mål har integrerats i det nya kommunprogrammet med hänvisning till de två indikatorer som beskrivits ovan. Från intervju framkom att det inte är helt tydligt vad detta innebär för miljöpolicy och dess roll/syfte i förhållande till kommunprogrammet.

Eksjö kommun har antagit fyra av länsstyrelsens åtgärdsprogram

Länsstyrelsen i Jönköpings län tar tillsammans med andra aktörer fram åtgärdsprogram för att öka förutsättningarna att nå miljömålen. Vi har tagit del av

³ Kolada är en öppen databas med drygt 6000 nyckeltal och flertalet analysfunktioner. Syftet är att stödja arbetet med analys, jämförelser och uppföljning i kommuner och regioner.

underlag från februari 2024 som beskriver aktuella åtgärdsprogram för 2023 samt vilka åtgärder Eksjö kommun antagit inom respektive åtgärdsprogram. Av underlaget framgår inte vem som beslutat vilka åtgärder kommunen antagit. Vid sakgranskning framgår att det är kommunstyrelsen som fattar beslut om åtgärderna i åtgärdsprogrammen. Eksjö kommun har antagit åtgärder inom följande åtgärdsprogram:

- Åtgärdsprogram för anpassning till ett förändrat klimat 2021–2025
- Åtgärdsprogram för minskad miljöpåverkan 2021–2025
- Åtgärdsprogram för hälsans miljömål 2023–2027
- Åtgärdsprogram för vattnets miljömål 2023–2027

Utifrån länsstyrelsens åtgärdsprogram har kommunen tagit fram en handlingsplan för miljö

Vidare har vi tagit del av den handlingsplan för miljö som tagits fram utifrån länsstyrelsens ovan beskrivna åtgärdsprogram i enlighet med miljöpolicy. Miljöhandlingsplanen är giltig till och med maj 2024 och det är kommunens hållbarhetsstrategi (se avsnitt 3.2.1) som är ansvarig för dokumentet. Miljöhandlingsplanens format följer verksamhets- och affärsplanerna för att åtgärderna i handlingsplanen lätt ska kunna synkas med dessa dokument. Av miljöhandlingsplanen framgår aktivitet, ansvarig för aktivitet, när aktiviteten ska genomföras, indikator, resultat samt effekt av aktiviteten. Formatet baseras på den så kallade effektkedjan. Effektkedjan beskriver kedjan från resurser som ska leda till ett antal aktiviteter, som i sin tur leder till ett antal resultat, som ska medföra en rad effekter.

I kommunens miljöhandlingsplan görs inga direkta kopplingar till Agenda 2030. Istället kopplas respektive aktivitet i handlingsplanen till olika mål i länsstyrelsens olika åtgärdsprogram. Därmed görs en indirekt koppling då åtgärdsprogrammen i sin tur framtagna utifrån bland annat Agenda 2030.

En grönplan är under framtagande

Enligt uppgift från intervju sker ett pågående arbete med att ta fram en grönplan. Intervjuade beskriver det som ett stort projekt som kommunen får bidrag från länsstyrelsen för att ta fram. Grönplanen ska identifiera värdefulla områden utifrån miljö men även ur en social aspekt.

Utöver de styrande dokument som nämnts ovan har kommunen ett antal andra styrdokument med koppling till miljöpolicy, däribland:

- Avfallsplan (Planen som är aktuell vid granskningstillfället är daterad 2008-04-09. Enligt intervjuade pågår en revidering av planen som förväntas gälla från och med år 2025)
- VA-plan (antagen 2023-04-20)
- Träbyggnadsstrategi (antagen 2018-11-15)
- Resepolicy (antagen 2021-09-23)
- Upphandlings- och inköspolicy (senast reviderad 2021-02-25)
- Måltidspolicy (senast reviderad 2021-03-01)

- Riktlinje kemikaliesmart kommun (senast reviderad 2024-01-30)

I riktlinje kemikaliesmart kommun redogörs för riktlinjens koppling till kommunprogrammet och till de nationella miljömålen samt Agenda 2030. Även VA-planen hänvisar till de nationella miljömålen och Agenda 2030.

3.2. Styrdokument för Eksjöbostäder AB och Eksjö Kommunfastigheter

Av bolagens respektive ägardirektiv framgår att bolagets verksamhet och förhållande till kommunen regleras genom bland annat bolagsordning, vision och kommunprogram, policys för styrning och ledning och ägardirektiv. Bolagens ägardirektiv fastställs enligt uppgift vid bolagsstämman varje år.

Bolagens affärsplan beslutades i april 2020 och reviderades senast i december 2020. Av affärsplanen framgår att det är en självklarhet för bolagen att arbeta hållbart samt att ägardirektiven säger att bolagen ska arbeta för ett hållbart samhälle ur miljömässig, ekonomisk, jämställd och social aspekt. Det framgår vidare att det miljömässiga ansvaret ska vara i fokus vid renovering, nybyggnation samt vid utförandet av den dagliga driften. Därtill beskrivs att det på bolagens intranät finns ett ledningsverktyg som stöd för att styra och leda bolagen mot sina mål med fokus på kvalitet och hållbarhet. Av affärsplanen framgår att bolagens målstyrning är baserad på fyra perspektiv: kund, medarbetare, ekonomi och hållbarhet. Affärsplanen sammanställer bolagens mål i en handlingsplan utifrån effektmål och bolagens perspektiv. För varje mål görs en koppling till aktuella Agenda 2030-mål.

Utöver det som anges i affärsplanen kopplat till hållbarhet har bolagen en dokumenterad miljöhandbok från 2019. Handboken beskriver hur bolagen tänker kring miljö och klimatpåverkan och hur de arbetar för att uppnå sina miljömål. Av handboken framgår att varje enhet inom bolagen ansvarar för att se till att verksamheten bidrar till att komma närmare att nå bolagens miljömål. I handboken framgår att bolagen har gått med i Sveriges allmännyttas klimatinitiativ och har genom detta två målsättningar till 2030: att vara fossilfria samt att minska bolagens energiförbrukning med 30 % (från 2007). Bolagen har i dagsläget ingen egen beslutad miljöpolicy, men enligt handboken skulle en sådan tas fram och beslutas av styrelsen under 2020. Vid intervju framkom att detta inte gjorts, istället används handboken som motsvarighet. Därtill framgår att det minst vart tredje år ska göras en riskanalys och riskhantering där miljöaspekter ska identifieras, bedömas och behandlas för att säkerställa att bolagen prioriterar rätt områden och vidtar åtgärder inom miljö och miljöskydd. Bolagen har inte gjort någon sådan riskanalys. Vid sakgranskning lyfts att kommunens miljöpolicy gäller även bolagen, likaså det strategiska miljöarbetet som görs genom åtgärdsprogrammen, miljöhandlingsplanen och hållbarhetsbokslutet.

3.3. Styrdokument för Eksjö Energi AB

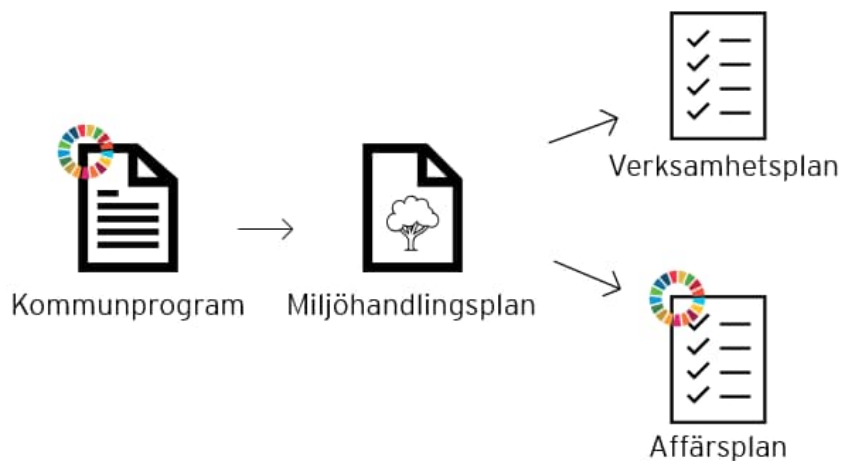
Av bolagets ägardirektiv från januari 2023 framgår att bolagets verksamhet och förhållande till kommunen regleras genom bland annat bolagsordning, vision och kommunprogram, policys för styrning och ledning och ägardirektiv. Ägardirektivet redogör bland annat för bolagets ändamål, ett av vilka är att bidra till att utveckla metoder för förnyelsebar energi. Därtill framgår att bolaget ska arbeta för ett hållbart samhälle ur miljömässig, ekonomisk, jämställd och social aspekt. Bolagets styrelse och VD ska följa direktiv som utfärdats av kommunen om de inte står i strid med bestämmelser i lag eller författning.

I bolagets affärsplan för 2024 sammanställs bolagets mål i en handlingsplan utifrån kommunens effektmål. För varje aktivitet görs en koppling till aktuella Agenda 2030-mål. Utöver ägardirektiv och affärsplan finns ett underlag som beskriver bolagets kärnvärden (från februari 2024, signerat av VD). I detta underlag beskrivs bland annat hur bolaget arbetar med de tre dimensionerna av hållbarhet. Bolaget arbetar enligt underlaget med miljömässig hållbarhet genom att ständigt förbättra sina anläggningar och minska sin miljöpåverkan.

Det framgår vidare av styrdokument såväl som intervju att bolagets verksamheter till stor del styrs av lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter. Därtill finns ett stort rapporteringskrav för majoriteten av verksamheterna till respektive tillsynsmyndighet.

För bostadsbolagen såväl som energibolaget är Agenda 2030 en del i respektive affärsplan. Därtill görs kopplingar till Agenda 2030 i bolagens handlingsplaner för respektive aktivitet/mål. Detta görs inte i kommunstyrelsens eller samhällsbyggnadsnämndens handlingsplaner. För Eksjö energis del tar de myndighetskrav som bolaget har på sina verksamheter ofta ursprung i Agenda 2030 och olika EU-föreskrifter. Hur Agenda 2030 har implementerats i klimat- och miljöarbetet illustreras i bild 3, där de dokument som innehar koppling till Agenda 2030 har markerats med symbolen för de globala målen.

Bild 3. Agenda 2030 i kommunens styrdokument

3.4. Bedömning

Vi bedömer att det saknas en enhetlig styrning av kommunens arbete med miljömässig hållbarhet. Av kommunprogrammet framgår fyra effektmål som ska vara styrande för kommunens arbete mot visionens fokusområden. Vidare framgår att arbetet med miljömässig hållbarhet ska ha en tydlig koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Vi bedömer att miljöhandlingsplanen har en tydlig koppling till visionen och fullmäktiges uppsatta mål för miljöarbetet. Vi bedömer dock att det saknas en röd tråd i styrningen mot målen i Agenda 2030 från kommunprogrammet, kommunens miljöhandlingsplan, nämndernas verksamhetsplaner och bolagens affärsplaner. I bolagens affärsplaner finns en koppling till målen i Agenda 2030 medan denna koppling saknas i nämndernas verksamhetsplaner. Arbetet mot målen i Agenda 2030 bedöms därmed inte genomsyra verksamheterna. Vi bedömer därtill att kopplingen mellan de globala målen och respektive effektmål i kommunprogrammet kan klargöras genom att tydligare motivera på vilket sätt respektive Agenda 2030-mål berörs.

Det finns ett antal styrdokument och riktlinjer för miljöarbetet inom kommunen varav flertalet är beslutade av fullmäktige. Majoriteten av de styrdokument vi tagit del av har inte uppdaterats under mandatperioden. Vi bedömer det som en brist att styrdokumentet, med undantag för riktlinje för kemikaliesmart kommun, saknar kopplingar till fullmäktiges mål och Agenda 2030. Det saknas därmed konkret stöd för hur medarbetare ska beakta miljöperspektivet i förhållande till fullmäktigemålen.

4. Organisation

Eksjö kommuns verksamhet är organiserad under en förvaltning bestående av kommunledningskontoret samt tre sektorer (se bild 4). Enligt intervjuade finns ingen tydlig miljöavdelning som ansvarar för miljöfrågorna utan arbetet sker utspritt bland kommunkoncernens verksamheter där Eksjö energi och samhällsbyggnadssektorn har extra viktiga roller.

Bild 4. Eksjö kommuns förvaltningsorganisation

Källa: Eksjö kommuns budget 2024-2025

Kommunkoncernen består av fem helägda bolag, däribland Eksjö kommunfastigheter AB, Eksjöbostäder AB samt Eksjö energi AB. Eksjö energi består av ett moderbolag, Eksjö energi AB, samt dotterbolagen Eksjö elnät AB och Eksjö Energi ELIT AB. Bolaget ägs av Eksjö Stadshus AB som är moderbolag för kommunens samtliga helägda bolag.

Eksjö Energi ansvarar också för gatuverksamhet och parkverksamhet där kommunens samhällsbyggnadsnämnd är beställare. Utifrån intervjuerna framgår att detta är en organisation som funnits länge och det råder delade meningar avseende hur väl denna organisation fungerar. I uppdraget ingår att bedriva gatuskötsel och parkskötsel på kommunens uppdrag. Enligt ägardirektiv innefattar detta att förvalta och underhålla de gator och vägar som kommunen är väghållare för, förvalta och underhålla torg och övriga allmänna platser samt att förvalta och underhålla de parkområden som kommunen äger, enligt de mål och inriktningar som efter samråd årligen fastställs av kommunen.

4.1. Roll- och ansvarsfördelning

Av kommunledningskontorets verksamhetsplan för 2024 framgår att kansliavdelningen arbetar strategiskt med utvecklingsfrågor och hållbarhetsfrågor för hela kommunen. Utöver kansliavdelningen ansvarar samhällsbyggnadssektorn bland annat för miljö-, bygg-, trafik- och planeringsfrågor, energiplanering samt natur-, skogs- och vattenvårdsfrågor. Enligt intervjuade saknas det en tydlig roll- och ansvarsfördelning för miljö- och hållbarhetsarbetet. Dock framgår av reglemente för samhällsbyggnadsnämnden att det miljöstrategiska arbetet ingår i nämndens verksamhetsområde. Intervjuade menar att det finns en risk för att andra frågor tar över och att miljöfrågan prioriteras bort. Däremot menar intervjuade att miljöfrågan har haft relativt hög prioritet sedan ett antal år tillbaka.

Vid intervju framkom att koncernens miljöarbete kan delas upp utifrån det lagstyrda arbetet och det målstyrda arbetet. Det finns verksamheter vars miljö- och hållbarhetsarbete är lagstyrt, främst Eksjö energi och samhällsbyggnad. Det lagstyrda arbetet upplevs av intervjuade som tydligt. Däremot upplevs det målstyrda arbetet inte alltid lika organiserat och det arbetas enligt intervjuade inte lika aktivt med det. Intervjuade menar att vissa verksamheter är mer delaktiga i det målstyrda arbetet än andra och att detta kan bero på prioriteringar från verksamhetens ledning.

Enligt intervju är det kommunstyrelsen som beslutar om åtgärder i linje med miljöpolicy i samband med att länsstyrelsens åtgärdsprogram revideras. Intervjuade beskriver att tjänstepersoner från kommunens förvaltningar och bolag är delaktiga i framtagandet av förslag på åtgärder till kommunens handlingsplan. Intervjuade beskriver att de åtgärder som inte kräver utökade budgetmedel har integrerats i verksamhets- respektive affärsplaner som i sin tur beslutas av styrelse/nämnd/bolagsstyrelse. De åtgärder som kräver utökade budgetmedel hanteras enligt uppgift i budgetberedningen. De åtgärder som inte genomförs står enligt intervjuade kvar i handlingsplanen.

Vid intervju framkom att koncernledningen ses regelbundet för att stämma av hur alla verksamheter jobbar med miljöarbetet i syfte att skapa en gemensam väg framåt. Dessa träffar brukar enligt uppgift ske 2-3 gånger om året.

Sedan 2019 har kommunen en hållbarhetsstrateg

På kansliavdelningen finns en hållbarhetsstrateg som arbetat i kommunen sedan 2019. Hållbarhetsstrategen ska enligt uppgift arbeta med Agenda 2030 och de tre dimensionerna av hållbarhet på ett övergripande plan. Av intervju framkom att hållbarhetsstrategen bland annat tar fram övergripande styrdokument, sköter uppföljning av miljöhandlingsplanen, och är delaktig i att formulera mål ute hos verksamheterna. Vid intervju framkom att verksamheterna är delaktiga vid framtagande av övergripande dokument som exempelvis miljöpolicy. Intervjuade beskriver att hållbarhetsstrategens delaktighet gör att denna får en inblick i alla verksamheter vilket intervjuade menar är positivt. Däremot framkom en önskan om

ett större fokus på det övergripande miljöarbetet och nulägesanalyser för kommunen i förhållande till andra kommuner.

Bostadsbolagen har en utsedd miljösamordnare

Vid intervju med företrädare för Eksjöbostäder och Eksjö kommunfastigheter framkom att bolagens fastighetschef även innehar rollen som miljösamordnare. Därtill finns en fastighetsingegör som ansvarar speciellt för uppföljning av energifrågorna. I rollen som miljösamordnare ingår att organisera och tillse att organisationen har de förutsättningar som krävs utifrån de riktlinjer som finns från kommunen, bolagsstyrelsen och enligt lag kopplat till hållbarhetsarbetet. Det finns en framtagna rollbeskrivning för miljösamordnaren, senast uppdaterad 2022-10-17. I rollbeskrivningen redogörs bland annat för rollens huvudsyfte, ansvar, huvudsakliga arbetsuppgifter och verksamhetsansvar. Enligt rollbeskrivningen är miljösamordnarens huvudsyfte att:

- Ta fram och följa upp mål och handlingsplaner inom miljö och energi
- Initiera, driva och ansvara för miljö- och energibesparingsprojekt
- Stödja organisationen genom bevakning och samordning av energi- och miljöfrågor
- Utföra analyser, mätningar, beräkningar och föreslå förbättringsåtgärder
- Samarbeta med andra yrkesroller, exempelvis arkitekter och fastighetsförvaltare
- Ta fram lösningar som ger bäst avkastning på längre sikt

Avseende verksamhetsansvar anger rollbeskrivningen bland annat att miljösamordnaren ska agera utifrån bolagens och kommunens övergripande riktlinjer. Rollen som miljösamordnare är ett komplement till ordinarie roll.

Enligt intervjuade är det främst vid framtagande av affärsplan och målsättningar som hållbarhetsaspekten tas med. Vidare framkom att bolagen har ett webbaserat ledningssystem. Här samlas all relevant information kopplat till exempelvis miljö, som ligger som en delprocess i fastighetssidan. Enligt intervjuade ska ledningssystemet byggas om där respektive process ska gå igenom och uppdateras. Detta är ett pågående utvecklingsarbete som löper över 2024–2025. Vid intervju framkom att Allmännyttans klimatinitiativ är den viktigaste och mest drivande styrningen i bolagens hållbarhetsarbete.

Eksjö Energis klimat- och miljöarbete styrs från flera olika håll

Intervjuade upplever att bolaget i många aspekter inte berörs på samma sätt som de kommunala verksamheterna avseende hållbarhetsarbetet. Enligt intervjuade följer bolaget kommunens policys och i de fall dessa inte passar in i bolagets verksamhet tas egna riktlinjer fram. Detta har gjorts för exempelvis upphandlingsområdet. Intervjuade beskriver att det i kommunprogrammet finns få direkta målsättningar som är applicerbara för Eksjö energi. Intervjuade beskriver att

de har många aspekter att förhålla sig till avseende miljöarbetet i form av Agenda 2030, myndighetskrav, lagstiftning, kommunala styrdokument med mera. Enligt intervjuade styr myndighetskraven bolaget mer än kommunprogrammet.

Vid intervju framkom att det under 2023 tillsatts en tjänst som miljö- och arbetsmiljöchef som ska samordna bolagets hållbarhetsarbete i syfte att få ytterligare framdrift i arbetet.

4.2. Bedömning

Vi bedömer att organisationen för miljöarbetet inte är tydligt definierad. Utifrån fastställda reglementen framgår att ansvaret för det strategiska miljöarbetet ligger inom samhällsbyggnadsnämndens verksamhetsområde. Av granskningen framgår dock att en stor del av det faktiska ansvaret ligger hos kansliavdelningen. Det är också här hållbarhetsstrategen är placerad.

Inom bolagen finns en utsedd miljö- och arbetsmiljöchef samt miljösamordnare. Vi bedömer att dessa roller i förhållande till hållbarhetsstrategens roll i koncernen kan tydliggöras, liksom gränssnitt och ansvarsområden inom koncernen.

5. Uppföljning och intern kontroll

5.1. Kompetens

Utbildningar har genomförts och det finns planer för fler

Intervjuade beskriver att det finns ett behov av att bredda kunskapen inom såväl kommunens verksamheter som bolagens. Intervjuade hänvisar till att det händer mycket inom energi- och klimatområdet och att det är viktigt att hålla sig uppdaterad. Enligt intervjuade försöker de jobba med utbildning inom något hållbarhetsrelaterat område varje år utifrån de förutsättningar som finns men miljö är ofta ett område som prioriteras ner.

Enligt uppgift har det genomförts ett antal utbildningar med koppling till miljö- och hållbarhetsarbetet de senaste åren, exempelvis:

- Föreläsning i kemikaliesmart förskola för förskollärare
- Utbildning för politiker, tjänstepersoner och driftspersonal i anläggnings- och driftmetoder som syftar till ökad biologisk mångfald
- Utbildning i hållbara måltider för måltidspersonal

Därtill beskrivs att det finns planer för fler utbildningar i miljöhandlingsplanen. Det framgår att utbildning i planering och skötsel av stadsmark samt utbildning i farliga ämnen i byggbranschen återstår att genomföra för bolagen.

Bostadsbolagen beskriver att det under hösten 2023 hölls utbildning kopplat till nybyggnation och återbruk. Därtill har bostadsbolagen deltagit i en konferens med tema upphandling för minskat klimatavtryck samt en kurs kopplat till livscykelanalyser och klimatpåverkan i byggprojekt. Vi har tagit del av underlag kopplat till dessa utbildningsinsatser.

Enligt uppgift har Eksjö energi en grundläggande miljöutbildning som alla bolagets medarbetare ska genomgå. Vi har inte tagit del av något underlag avseende detta. Intervjuade beskriver att det inom Eksjö energi har hållits utbildning kopplat till kemikalier men att det under 2023 inte genomförts många utbildningar avseende miljö.

Kompetensbehov och samverkan

Av intervju framkom att det identifierats ett behov av ekologisk kompetens i kommunen då detta är något som saknas i dagsläget. Intervjuade beskriver att det inte finns någon budget avsatt för det övergripande miljöarbetet utöver tjänsten hållbarhetsstrateg. Kommunen hade tidigare en stadsträdgårdsmästare som enligt intervjuade delvis hade ekologisk kompetens. Denna tjänst finns inte längre kvar i kommunen vilket intervjuade menar pekar på att miljöarbetet inte prioriteras. Det framförs en önskan om ekologisk kompetens på samhällsbyggnadssektorn som kan driva frågan framåt. Intervjuade beskriver att det är viktigt att söka extern

finansiering för att driva miljöarbetet i kommunen och att det behöver tas in kompetens kring detta. Här lyfts bostadsbolagen av intervjuade som ett gott exempel när det gäller arbetet med energieffektivisering och extern finansiering. Vid intervju framförs en uppfattning om att miljöarbetet i kommunen idag är ganska personbundet.

Vid intervju framkom vidare att Eksjö kommun samverkar med närliggande kommuner avseende kompetens där kommunerna köper tjänster av varandra. Däremot menar intervjuade att det finns en risk att man tappar kontinuiteten när kommunen inte har funktionen/rollen hos sig själv. Vid intervju framkom därtill att den övergripande samverkan i regionen är stor där kommundirektörer, regiondirektör och länsstyrelsen träffas på samverkansmöten där miljöfrågor är en del. Även bostadsbolagen samverkar genom olika nätverk, exempelvis för klimatneutralt byggande.

Inga internkontrollpunkter avseende klimat- och miljöarbetet

Vi har tagit del av kommunledningskontorets bruttolista för internkontrollplan för 2023 samt 2024. Ingen av bruttolistorna innehåller någon kontroll med koppling till miljö- och/eller hållbarhetsarbete. Av intervju framkommer därtill att varken bolagen eller samhällsbyggnadssektorn har några internkontrollpunkter avseende miljöfrågan.

5.2. Åtgärder

I hållbarhetsbokslutet redogörs för de åtgärder som genomförts i kommunen med koppling till miljö, hållbarhet och biologisk mångfald, exempelvis:

- Arbete med utomhusmiljöer, exempelvis planering av träd och anläggning av gräs
- Skötsel av fler grönytor till förmån för insekter
- Återbruksstation på kommunens återvinningscentral
- Installation av solceller
- Återställning av våtmark i Klintens naturreservat

Kopplat till indikatorn för biologisk mångfald i kommunprogrammet beskriver samhällsbyggnadssektorn hur ett antal parkområden har valts ut för att skötas på ett annat sätt i linje med målsättningen.

En åtgärd som lyfts av både kommunen och bolagen är omställningen till en fossilfri fordonsflotta. Bostadsbolagen lyfter även återbruk som en viktig åtgärd i byggprojekt genom minskning av spill och hårdare krav i upphandling. Intervjuade menar dock att återbruk är utmanande då det inte alltid är kostnadseffektivt. Eksjö energi lyfter att bolaget tog över insamlingen av det kommunala avfallet under 2023, vilket intervjuade menar är bolagets största miljöåtgärd i närtid med tanke på den stora minskning av transporter detta innebar. Enligt uppgift är därtill en avfallsplan under framtagande som kommer att börja gälla från och med 2025.

På Kolada finns ett urval av nyckeltal avseende Agenda 2030 som stöd för kommuners genomförande av Agenda 2030 och de globala målen. Av Kolada framgår att Eksjö kommun under 2022 placerar sig bland de 25 % sämsta kommunerna i landet avseende andel fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor, endast 11 kommuner placerar sig sämre. Även avseende andel skyddad natur samt andel slätteräng placerar sig kommunen bland de 25 % sämsta i landet. Utifrån ovan iakttagelser från Kolada kan det konstateras att kommunen fortfarande ligger dåligt till i förhållande till övriga kommuner avseende hållbar energi samt biologisk mångfald.

5.3. Uppföljning

Kommunövergripande uppföljning görs i hållbarhetsboks slutet

Vi har tagit del av Eksjö kommuns hållbarhetsboks slut för 2022, vilket är kommunens första hållbarhetsboks slut. Enligt boks slutet är tanken att detta ska göras årligen för att tillsammans med årsredovisningen utgöra ett underlag för den långsiktiga planeringen. Av intervju framkom att formerna och strukturen för kommande hållbarhetsboks slut inte är helt fastställda.

Syftet med hållbarhetsboks slutet är att:

- visa hur kommunens arbete förflyttar kommunen mot ett mer hållbart samhälle
- granska huruvida kommunens resurser används på ett effektivt sätt i förhållande till de globala målen
- analysera var kommunen behöver lägga fokus för att på bästa sätt bidra till en hållbar värld
- redovisa kommunens strategiska miljöarbete

Hållbarhetsboks slutet avser 2022 och de effektmål som följs upp avser det förra kommunprogrammet (2020–2023). Det är även dessa effektmål som följs upp i årsredovisning 2023. Då effektmålen och indikatorerna som beskrivs i avsnitt 3.1.1. tillhör det nya kommunprogrammet som antogs i januari 2024 har dessa ännu inte följts upp.

I hållbarhetsboks slutet framgår att det i kommunprogrammet för 2020–2023 saknades mål och indikatorer som tydligt inkluderar behovet av minskad klimatpåverkan och behovet av att skydda ekosystem samt verka för biologisk mångfald. Därför rekommenderas kommunfullmäktige att, inför det nya kommunprogrammet för 2024–2027, att inkludera mål och indikatorer kopplade till minskad klimatpåverkan och ökad biologisk mångfald. I det nya kommunprogrammet för 2024–2027 finns indikatorer som relaterar till klimatpåverkan och biologisk mångfald vilket tyder på att fullmäktige hörsammat rekommendationen.

I en bilaga till hållbarhetsboks slutet redogörs för den uppskattade måluppfyllelsen av de globala målen i kommunen utifrån de delmål och indikatorer som finns i Agenda

2030. Vi noterar att målen som berör ekosystem och biologisk mångfald samt att bekämpa klimatförändringarna inte uppnåtts. På samma sätt följs åtgärderna i åtgärdsprogrammen samt kommunens miljöpolicy upp i bilagor till hållbarhetsboks slutet. Måluppfyllelsen avseende den miljömässiga hållbarheten visas i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Eksjö kommuns måluppfyllelse, Agenda 2030.

Agenda 2030	Bedömning	Kommunens kommentar
	Delvis uppnått	Tillgång till dricksvatten, sanitet och hygien är mycket god. Det finns dock mycket arbete kvar att göra för effektiv vattenanvändning och att skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.
	Inte uppnått	Kommunens åtgärder för att minska klimatpåverkan som till exempel omställning av fordonsflottan, måltider och cirkulär konsumtion går i rätt riktning men är inte tillräckliga för att nå Parisavtalet.
	Ej bedömt	Målet för hav och marina resurser är inte bedömt då kommunen har en begränsad påverkan. Det kan nämnas att kommunen köper in märkt fisk för att motverka destruktiva fiskemetoder.
		Kommunens översiktsplan bedöms få negativa konsekvenser för skydd och utveckling av naturområden samt förutsättningar för biologisk mångfald. En hel del åtgärder har gjorts för att återställa livsmiljöer, främst med externa medel.

Källa: Eksjö kommuns hållbarhetsboks slut 2022.

Vidare har vi tagit del av samhällsbyggnadssektorns uppföljning och analys av verksamhetsplan 2023. I underlaget presenteras bland annat uppföljning av kommunfullmäktiges effektmål utifrån de aktiviteter som angetts i sektorns verksamhetsplan. Därtill har samhällsbyggnadsnämnden fattat flertalet beslut samt

mottagit flertalet informationsärenden med bäring på kommunens klimat- och miljöarbete, exempelvis;

- 2023-05-31. Beslut att uppdra samhällsbyggnadssektorn att genomföra en utredning i syfte att förbättra Stampadammens funktion som våtmark
- 2022-02-09. Informationsärende avseende att återbeskoga särskilda områden med ädellöv men hänvisning till framtida klimatscenarior
- 2022-03-16. Informationsärende avseende naturvårdsfrämjande insatser
- 2023-04-04. Beslut att ge samhällsbyggnadssektorn i uppdrag att genomföra naturvårdsåtgärd kopplat till Hyttens kvarndamm och därigenom skapa fri passage för vattenlevande organismer förbi dammen
- 2020-09-17. Informationsärende avseende klimatanpassningsarbetet

Därutöver har vi tagit del av nämndernas och bolagens verksamhetsrapporter per augusti 2023 samt årsredovisning för 2023. Den uppföljning som görs i dessa rapporter är främst ekonomisk. Ingen koppling till Agenda 2030 görs i verksamhetsrapporterna. I beslut och tjänsteskrivelser redogörs inte för hur beslutet bidrar till målen i Agenda 2030. Enligt intervjuade efterfrågar politikerna så lite data som möjligt och vill att samtlig rapportering ska vara kort och koncis. Därtill efterfrågar politikerna inget kring klimatpåverkan eller biologisk mångfald.

Eksjöbostäder och Eksjö kommunfastigheter följer upp bolagens affärsplan

De mål och aktiviteter som framgår av bolagens affärsplan följs upp i dokumentet Uppföljning strategidokument till affärsplan EBO EK FAB. I dokumentet framgår vilka aktiviteter som genomförts och inte, datum för när aktiviteten genomförts samt indikator/mått för respektive aktivitet. Utöver denna interna uppföljning får Eksjöbostäder, genom Allmännyttans klimatinitiativ, en årlig uppföljning i form av en energi- och klimatrapport. Vi har tagit del av denna rapport för 2022. I rapporten presenteras statistik kopplat till fossilfrihet, energieffektivisering, företagets resurser och klimatutsläpp. Enligt intervjuade är Eksjö kommunfastigheter inte med i initiativet men bolaget jobbar enligt uppgift på samma sätt internt.

Därtill följer bolaget upp elförbrukning, vattenförbrukning och uppvärmningsförbrukning regelbundet. Intervjuade beskriver att bolagen använder sig av systemet Vitec genom vilket de kan följa elförbrukning per timme. Enligt intervjuade efterfrågar kommunstyrelsen inte mer uppföljning än det som rapporteras i årsredovisning, vilket främst är av ekonomisk karaktär.

Eksjö Energi överlämnar miljörapporter till tillsynsmyndigheter årligen

Eksjö energi har enligt uppgift regelbunden kontroll på vad bolaget släpper ut till luft och vatten. Utöver detta framgår att bolaget lämnar in miljörapporter till relevanta tillsynsmyndigheter i mars varje år, samt rapporterar överträdelser kontinuerligt. Intervjuade beskriver därtill att bolaget avrapporterar måluppfyllelse både avseende kommunprogrammet samt bolagsspecifika mål till kommunstyrelsen i samband med

årsbokslut. Enligt intervjuade har bolaget fullt upp med att nå de krav som ställs från olika myndigheter.

Av bolagets verksamhetsrapport per augusti 2023 framgår att fjärrvärmeverksamheten påverkar bolaget negativt med ökande kostnader för bland annat utsläppsrätter. Av hållbarhetsbokslutet framgår att av de utsläpp som kommunkoncernen själv genererar och som är mätbara, är uppvärmning av egna fastigheter den största utsläppsposten. Eksjö Energi eldar med avfall. Då avfallet till stor del består av fossila bränslen, som plast, blir utsläppen stora. Intervjuade uppger att bolaget inte har någon möjlighet att välja innehåll i det avfall som tas emot. Avseende de territoriella utsläppen som genereras i kommunen kommer fjärrvärme på en tredje plats, efter jordbruk och transporter.

Ändrade förutsättningar kring klimat- och hållbarhetsarbetet identifieras som en av utmaningarna framöver

För de kommunala bolagens del framkom vid intervju att en stor utmaning är att förutsättningar ändras och att det kan vara svårt att hänga med i utvecklingen kring klimat- och hållbarhetsarbete. Det finns en uppfattning om att politiken svänger för fort kring vad som är hållbart och inte. Det förs även ett resonemang kring den ekonomiska aspekten och de förutsättningar som finns för att föra arbetet framåt. Ofta är ägardirektiven tydliga med den ekonomiska aspekten vilket gör att miljöarbetet inte alltid prioriteras. Eksjö energi lyfter därtill specifikt utmaningar kopplat till kommunens dagvattenhantering samt spillvatten.

För kommunens del lyfts att det inte finns ett tillräckligt intresse för att arbeta med miljöfrågan inom koncernen. Enligt intervjuade är det därtill en stor utmaning att kommunen saknar ekologisk kompetens. Det framförs även en upplevelse av att miljöområdet inte är särskilt framträdande i kommunprogrammet och att området inte prioriteras politiskt. Enligt intervjuade finns tillräckliga resurser utifrån målen i kommunprogrammet men målen är i deras mening inte heller särskilt offensiva. Även transporter och framtiden för transporter lyfts. Intervjuade menar att det är svårt att veta vad kommunen ska satsa på avseende transporter och bränsle.

Utifrån årsredovisning 2023 för bolagskoncernen i Eksjö uppmärksammar vi att koncernen på sikt kan komma att omfattas av det nya EU-direktivet Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Direktivet innebär att kraven på hållbarhetsredovisning blir betydligt mer omfattande och förändras i grunden. Genom CSRD införs även europeiska standarder för hållbarhetsrapportering, ESRS, som syftar till att göra hållbarhetsinformationen jämförbar och tillförlitlig. Organisationer som omfattas av rapporteringskravet rekommenderas bland annat att utvärdera om nuvarande policydokument täcker väsentliga områden, analysera gap i förhållande till befintlig hållbarhetsrapportering samt vid behov se över systemstöd och mätmetoder för uppföljning och rapportering av resultat. Standarden omfattar även upplysningskrav om vilka väsentliga risker och möjligheter bolaget har till följd av klimatförändringarna och vilka de finansiella effekterna är på kort, medellång och lång sikt.

5.4. Bedömning

Vi ser positivt på att det genomförs utbildningar inom miljöområdet. Vi uppmuntrar till fortsatta utbildningssatsningar i kommunkoncernen vilket bedöms kunna medföra hållbara förflyttningar och förändrade beteenden i organisationen genom ökad medvetenhet och kunskap. Det bedöms också positivt att kommunen samverkar med andra aktörer inom frågor avseende miljö och hållbarhet.

Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser inte fullt ut har identifierat och tagit ställning till miljörelaterade risker. Bedömningen grundar sig i att det i riskanalyser och internkontrollplaner inte framkommer några identifierade risker eller ställningstaganden kopplat till hållbarhet och biologisk mångfald.

Vi bedömer att det saknas konkret stöd för hur medarbetare och beslutsfattare ska beakta miljöperspektivet. Vidare saknas en tydlig prioritering av mål och hållbarhetsperspektiv för att hantera målkonflikter.

Vi bedömer att införande av ett hållbarhetsbokslut är positivt och främjar ändamålsenlig uppföljning av åtgärder och måluppfyllelse. Vi bedömer det av vikt att informationen i hållbarhetsbokslutet används i kommande riskanalyser och som beslutsunderlag.

Slutligen bedömer vi att kommunen har en viktig roll i att utifrån identifierade riskområden och uppsatta mål också stödja medborgarnas vilja att leva klimatsmart. Det kan exempelvis göras genom kampanjer och medborgardialoger kopplat till viktiga områden såsom resande, avfallshantering och energianvändning.

6. Slutsats

Den sammanfattande bedömningen är att kommunstyrelsen inte säkerställt en tillräcklig och ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av det systematiska miljöarbetet i kommunen. Bedömningen baseras på identifierade behov av förbättrad struktur, tydligare roller och ansvar, samt bättre riskhantering och stödverktyg för att stärka kommunens miljöarbete och hållbarhetsstrategi.

Vi bedömer att organisation och ansvar för miljöarbetet inte är tydligt definierade. Nämndernas ansvarsområden behöver klargöras och överensstämna med rådande arbetssätt. Likaså behöver rollerna för miljö- och arbetsmiljöchef samt miljösamordnare inom bolagen tydliggöras i förhållande till hållbarhetsstrategins roll i koncernen.

Utbildningar inom miljöområdet ses som positiva och uppmuntras för att främja hållbara beteendeförändringar och ökad medvetenhet. Kommunens samverkan med andra aktörer inom miljö och hållbarhet bedöms också positivt.

Vi bedömer vidare att arbetet med att identifiera och hantera miljörelaterade risker i nämnder och bolagsstyrelser brister. Riskanalyser och internkontrollplaner saknar tydliga ställningstaganden kopplade till hållbarhet och biologisk mångfald.

Vi bedömer att det saknas konkreta verktyg för medarbetare och beslutsfattare att integrera miljöperspektivet i sitt arbete, och det finns idag ingen tydlig prioritering av hållbarhetsmål för att hantera målkonflikter.

Införandet av ett hållbarhetsbokslut ses som positivt för att följa upp åtgärder och måluppfyllelse, och det är viktigt att denna information används i framtida riskanalyser och som beslutsunderlag.

Revisionsfråga	Svar
<p>Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig styrning för kommunkoncernens arbete rörande miljömässig hållbarhet?</p> <ul style="list-style-type: none"> Vilka riktlinjer och rutiner finns för arbetet? Finns en tydlig och ändamålsenlig roll- och ansvarsfördelning för kommunens klimat- och miljöarbete? Hur använder kommunstyrelsen Agenda 2030 i klimat- och miljöarbetet? 	<p>Nej. Granskningen visar att det saknas en tydlig styrning av miljöarbetet. Det finns flera styrdokument och mål men det saknas ett helhetsperspektiv.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kommunen har ett antal riktlinjer och rutiner som stödjer arbetet mot klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald, dock saknas konkret stöd för hur medarbetare ska beakta miljöperspektivet och en tydlig prioritering av mål och hållbarhetsperspektiv för att hantera målkonflikter. Flera av styrdokumenten är inaktuella och saknar kopplingar till fullmaktiges mål och Agenda 2030. Nej. Vi bedömer att det till viss del finns uttalade roller och

	<p>ansvarsområden men att dessa kan tydliggöras och anpassas till verksamheten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunprogrammet har kopplingar till målen i Agenda 2030 men agendan används inte genomgående i kommunens styrdokument och som underlag i beslutsfattande.
<p>Har kommunstyrelsen säkerställt en ändamålsenlig uppföljning och intern kontroll av kommunens arbete rörande miljömässig hållbarhet?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hur säkerställs att kommunens miljömål är integrerade, och efterlevs, inom kommunens olika verksamheter? • Vilka åtgärder har vidtagits utifrån kommunfullmäktiges fastställda miljömål? 	<p>Delvis. Vi bedömer att kommunstyrelsen, nämnder och bolagsstyrelser inte fullt ut har identifierat och tagit ställning till miljörelaterade risker.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi bedömer att kommunstyrelsen inte har säkerställt att kommunens miljömål är integrerade och efterlevs inom kommunens olika verksamheter. Bedömningen grundas på att det i verksamhetsplaner, policys och riktlinjer inte genomgående finns kopplingar till miljömålen och Agenda 2030. • Ett antal åtgärder redovisas i hållbarhetsboksutet. Åtgärderna bedöms dock inte tillräckliga för att uppnå målen.

Utifrån granskningen rekommenderas kommunstyrelsen att:

- ▶ Stärka sin styrning för en tydlig riktning och prioritering i linje med den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Identifiera och analysera risker och möjligheter för att säkerställa att kommunen uppnår den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och de svenska miljömålen.
- ▶ Säkerställa att resultatet av hållbarhetsboksutet tas tillvara och utgör grund för beslut om åtgärder vid identifierade utvecklingsområden.
- ▶ Tydliggöra roller och ansvar inom kommunkoncernen.

Eksjö kommun, den 30 maj 2024

Linnéa Johansson
Projektledare, EY

Amanda Abrahamsson
Granskare, EY

7. Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Kommundirektör
- ▶ Samhällsbyggnadschef
- ▶ VD Eksjö Energi
- ▶ VD Eksjöbostäder och Eksjö kommunfastigheter
- ▶ Fastighetschef
- ▶ Fastighetsingengör
- ▶ Hållbarhetsstrateg

Analyserade dokument

- ▶ Uppföljning och analys verksamhetsplan SBS
- ▶ Affärsplan 2024 (Eksjö Energi)
- ▶ Affärsplan EBO EK FAB 2024
- ▶ Aktuella åtgärdsprogram 2023
- ▶ Bilaga bruttolista kommunledningskontorets förslag på internkontroll 2023
- ▶ Bilaga bruttolista internkontrollplan 2024
- ▶ Beslut SBN 2023-05-31 Stampadammen våtmark
- ▶ Beslut SBN 2022-02-09 Ädellövbidrag Skedhult information
- ▶ Beslut SBN 2022-03-16 Naturvårdsfrämjande insatser information
- ▶ Beslut SBN 2023-04-04 Hyttens kvarn naturvårdsåtgärd
- ▶ Beslut SBN 2020-09-17 klimatanpassning information
- ▶ Eksjö kommuns vision
- ▶ EBO delårsrapport 202308
- ▶ EK FAB delårsrapport 202398
- ▶ Eksjöbostäder medverkan i nätverk CCC
- ▶ Energi- och klimatrapport 2022 Eksjöbostäder AB
- ▶ Förvaltningsberättelse EBO 2023
- ▶ Förvaltningsberättelse EK FAB 2023
- ▶ Handbok miljö
- ▶ Handlingsplan miljö 2023–2024
- ▶ Hållbarhetsbokslut Eksjö kommun 2022
- ▶ Intranät miljö
- ▶ Kommunprogram 2024–2027
- ▶ Kärnvärden Eksjö Energi

- ▶ Miljöpolicy
- ▶ Tilläggsansvar miljösamordnare
- ▶ Uppföljning strategidokument till affärsplan EBO EK FAB
- ▶ Verksamhetsplan 2024 övergripande SBS
- ▶ Verksamhetsplan kommunledningskontoret antagen 2024-12-05
- ▶ Verksamhetsrapporter 2023-08-31
- ▶ Ägardirektiv 2024
- ▶ Ägardirektiv EE 2024
- ▶ Ägardirektiv EK FAB 2024

8. Revisionskriterium

8.1. Kommunallagen (2017:725)

Det är enligt 6 kap. 1 § styrelsens uppgift att leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnder. Kommunstyrelsen ska, enligt 6 kap. 2 §, uppmärksamt följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning.

Kommunallagens 6 kap 6 § anger att nämnderna inom sitt ansvarsområde ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer, samt i enlighet med lagar och författningar som gäller för verksamheten.

8.2. Regeringsformen (1 kap. 2§)

Enligt regeringsformen 1 kap. 2§ ska det allmänna, därmed alla kommuner, främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

8.3. Miljöbalken (1998:808)

I miljöbalken anges bestämmelser som syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Miljöbalken ska tillämpas så att:

- Människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
- värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
- den biologiska mångfalden bevaras,
- mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och
- återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

8.4. Sveriges miljömål

Sveriges miljömål, fastställda av riksdagen, ska visa vägen mot en hållbar utveckling och utgör den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030. Sveriges miljömål består av ett övergripande generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål. Generationsmålet är ett övergripande mål som inriktar den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. De 16 miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Slutligen finns etappmålen som ska underlätta att nå generations- och miljömålen och identifierar en önskad omställning av samhället.

8.5. Agenda 2030

2015 antog FN:s medlemsländer en agenda för hållbar utveckling; Agenda 2030. Denna innehåller 17 globala mål, 169 delmål samt omkring 230 indikatorer för genomförande och uppföljning av arbetet med de globala målen. De globala hållbarhetsmålen syftar till att uppnå fyra saker till år 2030: att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa samt att lösa klimatkrisen.

Agenda 2030 och konceptet hållbar utveckling kretsar kring de tre olika dimensionerna av hållbarhet: miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Alla tre dimensioner är sammankopplade och lika viktiga för att uppnå en utveckling. På samma sätt är de globala målen i Agenda 2030 integrerade och odelbara. Målen överlappar med varandra och genom att uppnå ett kan framsteg göras inom många andra. Liksom resten av FN:s medlemsländer antog Sverige Agenda 2030 som handlingsplan för hållbar utveckling. Det yttersta ansvaret att genomföra Agenda 2030 ligger hos Sveriges regering, dock är regioner och kommuner viktiga pusselbitar i arbetet för att nå målen till 2030.

8.6. Kommunprogram och kommunens vision

Kommunens vision antogs av kommunfullmäktige 2018-03-22; Alla är vi Eksjö kommun. Visionen pekar ut tre fokusområden: den hållbara kommunen, den nära kommunen och den aktiva kommunen. Enligt visionen ska kommunen använda sina gemensamma resurser medvetet utan att äventyra möjligheterna för kommande generationer.

Kommunprogrammet är beslutat av kommunfullmäktige och giltigt från och med 2024-01-01. Programmet gäller för hela kommunkoncernen och beskriver den politiska viljeinriktningen för hur kommunen ska utvecklas. I programmet har kommunens vision och dess tre fokusområden brutits ner till följande fyra effektmål som ska uppnås under mandatperioden:

- Livskvalitet: Eksjö kommuns invånare upplever att de mår bra och känner sig nöjda med sin livssituation,
- Attraktivitet: Eksjö kommun upplevs vara en attraktiv kommun att leva och verka i samt besöka,
- Delaktighet: Eksjö kommuns invånare upplever att det finns möjlighet att vara delaktiga och påverka kommunens utveckling samt,
- Samhällsplanering: Eksjö kommun har en robust och hållbar infrastruktur samt ett varierat utbud av boendeformer i olika delar av kommunen.

För effektmålen finns indikatorer som ska belysa måluppfyllelsen. Därtill anges för varje effektmål vilka globala mål i Agenda 2030 som målet berör. Uppföljning av effektmålen i kommunprogrammet ska göras årligen av kommunstyrelsen.

8.7. Miljöpolicy Eksjö kommun

Policyn antogs av kommunfullmäktige 2021-09-23. Syftet med policyn är att sätta kommunens miljöarbete i sitt sammanhang och ange inriktning för kommunens miljöarbete. Policyn ska aktualitetsprövas en gång per mandatperiod.

Policyn utgår ifrån Agenda 2030 som tar hänsyn till alla tre dimensioner av hållbar utveckling; social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. I miljöpolicy har Eksjö kommun identifierat två övergripande riktningar som är mest aktuella för kommunen utifrån effekt och påverkansmöjlighet, nämligen att minska klimatpåverkan och öka biologisk mångfald. Policyn lyfter kommunens förhållningssätt, transporter, förnyelsebar energi, konsumtion, grönstruktur och ekosystemtjänster, vatten och giftfri miljö.